

Висновки. Таким чином, регресивні тенденції суб'єкта виражаються через недостатню його адаптивність до ситуації соціальної взаємодії, слабку пристосованість до актуальних ситуацій, що має глибинно-психологічні витоки і спричиняється травматичними впливами в ранній фазі розвитку суб'єкта. Пізнання регресивних тенденцій є вагомим у контексті професійної підготовки майбутнього психолога-практика з позиції здійснення ним власної психокорекції, що каталізує подальший розвиток його особистості, а також сприяє опануванню ним інструментарієм професійної роботи.

Література

1. Білуха Т.І. Розвиток особистості майбутнього психолога-практика засобами корекційно-виховного впливу: дис. ... кандидата психологічних наук: 19.00.07 / Білуха Тамара Іванівна. – Івано-Франківськ, 2006. – 345 с.
2. Яценко Т. С. Активная социально-психологическая подготовка учителя к общению с учащимися / Яценко Тамара Семенівна. – К.: Освіта, 1993. – 208 с.
5. Яценко Т. С. Особливості внутрішньої динаміки психіки / Т. С. Яценко // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-український журнал / За ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова; Київ, 2003. – № 4. – С. 137 – 152.
7. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції. Активне соціально-психологічне навчання: Навчальний посібник / Яценко Тамара Семенівна – К.: Вища школа, 2004. – 679 с.
8. Яценко Т. С. Малюнок у психокорекційній роботі психолога-практика / Яценко Т.С., Чобітько М. Г., Доцевич Т. І. – Черкаси: БРАМА, 2003. – 216 с.

Резюме. У статті висвітлено можливості нивелювання дисфункцій особистості та регресивних тенденцій психіки в процесі психокорекції майбутнього психолога-практика. Представлені погляди науковців на проблему регресії, дисфункції особистості.

Ключові слова: регресія, дисфункції особистості, деструктивні тенденції, фіксація, глибинна психокорекція, внутрішня динаміка психіки.

Резюме. В статье раскрыты возможности нивелирования дисфункций личности и регрессивных тенденций психики в процессе психокоррекции будущего психолога-практика. Представлены взгляды учёных на проблему регрессии, дисфункции личности.

Ключевые слова: регрессия, дисфункции личности, деструктивные тенденции, фиксация, глубинная психокоррекция, внутренняя динамика психики.

© 2012

В. В. Волошина (м. Київ)

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ПСИХОЛОГ-КОНСУЛЬТАНТ» ТА «ПСИХОЛОГ-ТРЕНЕР»

Постановка проблеми. Динамічний розвиток сьогочасного суспільства, зміни соціально-економічної ситуації, потребують таких же динамічних змін у технологіях підготовки фахівців у галузі освіти, зокрема, психології. У своїй практиці все більше ми зустрічаємося із випадками не співвіднесення бази академічної освіти, яку отримують майбутні психологи під час навчання у вищому навчальному педагогічному закладі з рівнем сформованості у них професійних якостей, необхідних для професійного і кваліфікованого початку власної практичної діяльності чи то в консультуванні, психологічному тренерстві чи соціальній психології тощо.

Аналіз наукових досліджень. Ряд російських науковців (О. А. Бадхен, С. М. Зелінський, М. Я. Соловейчик, К. В. Шилова та інші), які тривалий час займаються підготовкою практичних психологів, відмічають, що теоретично засвоєний матеріал майбутніми психологами під час навчання у вищих навчальних закладах, не спроможний забезпечити їм належної практичної підготовки. Оскільки, навчальні програми ВУЗів, за їхнім переконанням, не передбачають необхідного тренінгового простору, у якому студенти могли б оволодівати практичними навичками. Разом з цим, викладачі, які відповідають за професійну підготовку майбутніх психологів нерідко самі не мають достатнього практичного досвіду консультативної чи тренерської діяльності [8].

Така ж ситуація спостерігається і у вітчизняних навчальних педагогічних закладах. Студенти, отримавши диплом про вищу психологічну освіту, з метою оволодіння спеціальними навичками, у відповідності до обраної спеціалізації практичної психологічної діяльності, змушені продовжувати навчання у тренінгових центрах, відвідувати консультативні практики тощо. Слід визнати, що вища навчальна педагогічна школа не лише не забезпечує формування у майбутніх психологів професійних навиків, а й не створює технологій, за допомогою яких студент мав би змогу самостійно, вмотивовано, з врахуванням власних бажань, нахилів та індивідуальних

особливостей, визначитися з майбутньою практичною сферою діяльності, зокрема, психолога-консультанта, психолога-тренера чи соціального психолога.

Свого часу, дослідження проведені співробітниками лабораторії К. Роджерса виявили, що інтелектуальні та діагностичні здібності фахівця, т.б. його теоретичні «знання» з психології чи психіатрії, не корелюють з терапевтичними здібностями. На основі цього вони зробили висновок про те, що академічні способи підготовки фахівців у сфері психологічного консультування і психотерапії не забезпечують адекватних шляхів розвитку необхідних професійних якостей терапевтів і консультантів [8, с.142-143].

А нещодавні дослідження С. В. Петрушина засвідчили віртуальний рівень професійної підготовки майбутніх психологів. Тому, що психологічні знання, які отримує студент під час навчання, залишаються на рівні «знаних» без досвіду їх практичного втілення. І під час консультування, молодий фахівець може вдаватися до елементарної передачі клієнтові теоретичної інформації не надаючи ніякої психологічної допомоги. У свою чергу клієнт залишається поінформованим, але без реальних механізмів подолання «болючої» проблеми [10].

Аналізуючи сучасну підготовку психологів у вищому навчальному педагогічному закладі можемо визнати, що до цього часу не проводиться спеціалізованої професійної підготовки психологів-консультантів та психологів-тренерів з врахуванням концептуальних відмінностей їхніх спеціальних здібностей та професійних моделей.

Виклад основного матеріалу. Розробка нової професійно орієнтованої технології підготовки майбутніх фахівців у галузі психологічного консультування чи тренерської діяльності, на нашу думку, потребує детального аналізу відмінностей, які існують між цими двома спеціалізаціями, що передбачає розвиток у майбутніх психологів індивідуальних, спеціальних відповідно до конкретного виду діяльності та професійних здібностей, умінь і навичок.

Так поняття «консультування» походить від латинського «consultatio», що означає «нарада». А термін «консультант» у більшості психологічних словників визначається як «радник», «помічник», т.б. людина, «підготовлена до надання порад з особистих питань, соціальних чи психологічних проблем»[9].

Процес консультування пояснюється як побудова стосунків з клієнтом на взаємній довірі та повазі, надання допомоги людині у розкритті свого власного внутрішнього потенціалу та особистісного зростання, виявленні власного істинного «Я» і знаходження мужності стати цим «Я», прояснення власної життєвої ситуації, актуалізація додаткових сил і здібностей, уміння виявляти альтернативи саморозуміння і способи діяльності клієнтів, безпосереднє «входження» у життєві обставини клієнтів та їхні стосунки із значущими для них людьми, створення навколо клієнта здорового психологічного клімату тощо [4; 8].

До особливостей процесу консультування відносять його індивідуальність та одиничність. У цій одиничності криється конкретика консультування, оскільки воно стосується конкретної людини, ситуації чи родини. Разом з цим, як зауважує О. А. Бадхен, психолог-консультант не дає порад, головною метою його діяльності є створення психологічного «дзеркала», у якому людина змогла б самостійно побачити усі свої позитиви й недоліки та надання їй допомоги у віднайденні власних внутрішніх ресурсів [8].

Психологічний тренінг на відміну від консультування –це особливий вид групової роботи у формі активного навчання із власними можливостями, обмеженнями, правилами і проблемами. Тренінги виходять за межі окремої особистості й базуються на мотивації особистісного та професійного зростання завдяки міжособистісному спілкуванню, змінюючи характеристики діяльності групи професіоналів чи організації у цілому. Також тренінг розглядають як форму моделювання ситуації яка дозволяє людині сформувати навички самопізнання та саморозвитку, удосконалювати уміння в побудові продуктивних психологічних та соціальних міжособистісних стосунків, розвивати в собі здібності пізнання та розуміння інших у процесі спілкування, відкривати власні та засвоювати нові психологічні можливості, оволодівати новими поведінковими навичками у відстоюванні власної активної позиції тощо. Все це відбувається в процесі активного програвання ситуацій, виконання ігрових завдань творчого чи репродуктивного характеру, які дозволяють учасникам наблизитись до власного особистісного зростання, збагатити особистісний досвід, усвідомити власні сенсорно-перцептивні можливості, засвоїти інші форм поведінки тощо [5].

С. І. Макшанов пояснював "тренінг" як багатофункціональний метод спеціальних змін психологічних феноменів людини, "спосіб перепрограмування наявної у людини моделі управління власною поведінкою й діяльністю". Він визначав тренінг як процес створення нових функціональних утворень (або розвиток уже існуючих), які керують поведінкою, або як "групу методів розвитку здібностей до навчання й оволодіння будь-яким складним видом діяльності". За його переконанням завданням тренінгового процесу є перетворення «конструктивного і достатнього» в «більш конструктивне і краще», де особистість відкриває нове в собі та зовні, усвідомлює і практично перевіряє ефективність застосуванням у діяльності нових способів і поведінкових моделей [7].

Таким чином, у тренінзі беруть участь психологічно і фізіологічно здорові особистості, які прагнуть розвивати, удосконалювати чи формувати власні інтерперсональні поведінкові та професійні уміння й навички,

оптимізувати соціальні й професійні установки, модифікувати форми міжособистісної взаємодії та підвищувати її ефективність, розв'язувати проблеми професійного і особистісного характеру тощо.

Навіть такий короткий аналіз двох видів діяльності практичного психолога показує наскільки психологічне консультування суттєво відрізняється від діяльності психолога-тренера. Тому, на нашу думку, і вимоги які ставляться до спеціальних здібностей, особистісних та професійних якостей психолога-консультанта і психолога-тренера теж повинні мати індивідуальні професійні відмінності.

Сучасний підхід до проблеми розвитку та вдосконалення професійних якостей психологів полягає в тому, що навчання необхідно розглядати як саморозвиток і самовдосконалення особистості на основі власних дій. Висвітленню особливостей розвитку професійно значущих якостей психолога присвячені роботи таких дослідників як Г. А. Бєрулави [2], В. О. Бодрова [11], Ю. М. Ємельянова [6], Н. В. Чепелевої [14], та інших. Одними з основних результатів їхніх досліджень є дані про гетерохронність змін та нерівномірність фаз розвитку професійно важливих якостей, про зміну домінуючих якостей у процесі опанування професії, про структурування окремих професійно значущих якостей в їх сукупності по мірі професіоналізації. А також встановлено, що розвиток професійно значущих якостей майбутніх психологів відбувається саме під впливом вимог до діяльності.

Подібні висновки були озвучені А. О. Бодровим, який на основі комплексного підходу Б. Г. Ананьєва, процес формування професійно значущих якостей майбутнього психолога пояснив як перебудову функціональних та операційних механізмів його особистості, зокрема: розпочинаючи оволодіння особливостями професійної діяльності, суб'єкт має певні психічні властивості, деякі з яких є потенційно професійно значущими. Ці властивості характеризуються певним рівнем розвитку функціональних та операційних механізмів. У процесі професійного зростання та становлення психологічної системи діяльності майбутнього фахівця відбувається перебудова операційних механізмів психічних властивостей відповідно до вимог діяльності [11].

Більшість дослідників зазначають, що саме в ситуації цілеспрямованої поведінки, характерних в першу чергу для професійної діяльності, проявляються протиріччя між особистісними утвореннями і зовнішніми ціннісними та соціальними факторами, що виступають в ролі вимог до особистості, в якості стимулів розвитку особистості, формування тих її рис і якостей, які найбільш необхідні та адекватні конкретним формам поведінки у діяльності [2;11;14]. Разом з цим, з боку особистості відбувається зворотний процес, а саме намагання переламати та адаптувати зміст і способи забезпечення ефективності професійного процесу до власних функціональних можливостей, які визначаються структурою її особистості. Таким чином відбувається двосторонній, взаємодоповнюючий процес: зживання майбутнього психолога із професією та прийняття професійним середовищем нового фахівця із власними особистісними відмінностями та професійними установками.

Підсумовуючи позиції психологів-практиків стосовно особистісних якостей консультанта можемо стверджувати, що ефективний психолог-консультант повинен володіти такими ключовими особистісними якостями, як гнучкість, чуйність, людяність, фасцинативність, толерантність, бути духовно сильною та особистісно зрілою людиною.

У моделі професійних якостей психолога-консультанта науковці виокремлюють здатність до співпереживання, уміння бачити й розуміти світ очима іншої людини, з повагою ставитися до клієнтів, уміти бути конкретним, точним та істинним у спілкуванні з клієнтами, розуміти і приймати себе, володіти здатністю до чіткого прийняття рішення, уміти виконувати справи негайно, без посередників, бути об'єктивним, співвідносити власне вербальне і невербальне мовлення, розуміти власний професійний обов'язок, чітко усвідомлювати власні цінності, не приховувати їх від клієнтів та бути соціально зрілою особистістю, т.б. бути спроможним надавати допомогу іншим. А головним професійним умінням консультанта визначається спроможність відшукання внутрішніх особистісних ресурсів клієнта та його навчання ними користуватися [3;4;9].

На основі професійного відбору психологів Ю. М. Ємельяновим був зроблений висновок про те, що для психологів-консультантів особливу увагу варто приділяти показникам емоційного контролю та психічної стабільності. Оскільки для консультування і взагалі спілкування психолога з клієнтами бажаними професійними характеристиками є надійність, стриманість, теплота, оптимізм, відкритість, енергійність, пристосованість. А до небажаних професійних якостей дослідник відніс непередбачуваність, імпульсивність, ворожість, песимізм, підозрілість, скутість, млявість, непристосованість тощо [6].

Узагальнюючи дослідження особистісних якостей психологів-тренерів І. В. Вачков [5] відмічає наступні: бажання і здатність допомогти усім членам групи і кожному окремо, гнучкість і терпимість, емпатійність, сприйнятливність, саморефлексивність, урівноваженість та автентичність, високий рівень саморегуляції та позитивне самоставлення, впевненість у собі, наявність адекватної самооцінки, харизматичність, здатність створювати атмосферу емоційного комфорту, бути істинним у власних емоціях і переживаннях, бути ентузіастом і оптимістом, вірити у перспективу та спроможність групи до змін і розвитку, усвідомлювати власні конфліктні сфери, потреби, мотиви, мати багату уяву, розвинену інтуїцію та високий рівень розвитку інтелектуальної сфери тощо.

Стосовно професійних якостей значущих для професійної кваліфікації психолога-тренера А. Кроль та

К. Михайлова вважають технічну, міжособистісну, комунікативну, контекстуальну, адаптивну, концептуальну та інтегративну компетентності. Вже цей перелік компетентностей вказує на те, що психолог-тренер у власній професійній діяльності повинен володіти достатнім арсеналом методик, вправ, ігор, легенд, казок, міфів, які б забезпечували можливість перетворення будь-якого складного завдання в систему конкретних навчальних завдань, уміти підбирати вправи відповідно до поставленої проблеми, уміти прогнозувати та інтерпретувати результат вправи, володіти здатністю організувати групу та зорієнтувати на роботу (організаційні якості), утримувати увагу на групі в цілому і на кожному з її учасників, контролювати групову динаміку та внутрішню групові процеси, а також результат тренінгу в цілому, бути спонтанним і технологічним, комунікативним, спостережливим, креативним, володіти соціальним контекстом знань в якому існують чіткі професійні орієнтири учасників тренінгу (враховувати професійні та вікові відмінності особистості), володіти загальноприйнятими основами знань, на яких базується тренерська практика, бути соціально зрілою особистістю, уміти утримувати ситуація за головним принципом «тут і тепер», не вдаючись до аналізу минулих ситуації тощо. Тренер повинен навчити людину бачити світ вільно, як нову можливість, а не як відображення власної проблеми [1;3;11].

У результаті наших спостережень, можемо констатувати, що спокійний, безініціативний, незацікавлений у власній роботі психолог, не має довіри, не володіє тією внутрішньою енергією, яка може запалити учасників тренінгу, змотивувати їх до самопізнання і саморозвитку, не викликає у них бажання зануритися у власний світ і попрацювати над собою. Харизматичність тренера визначається його захопленістю, вмотивованістю на успіх, умінням викликати довіру оточуючих. Під час спілкування з таким тренером учасники групи відчують потребу спостерігати за ним, слухати його, копіювати його рухи, беззаперечно виконувати завдання і не мати сумнівів у правильності його дій. Він повинен бути фасцинативною, гармонійною, впевненою, самодостатньою, толерантною особистістю, на якого хотіли би бути схожими учасники групи.

Таким чином, якщо в межах особистісних якостей психолога-консультанта і психолога-тренера простежується майже співпадіння, то професійні якості більшою мірою відрізняються, що засвідчує не лише різний характер професійної діяльності психолога-консультанта і психолога-тренера, а й вказує на необхідність формування під час навчання у вищому навчальному педагогічному закладі у цих фахівців різних за своїм змістом спеціальних професійних здібностей, умінь та навичків.

Оскільки, між діяльністю психолога-консультанта і психолога-тренера чітко простежуються наступні відмінності: 1) у характері скарг клієнтів; 2) у процесі діагностики; 3) у процесі здійснення впливів; 4) у термінах роботи; 5) у типах клієнтів; 6) у роботі зі сферами реальності, зокрема у консультанта – внутрішній світ і минулий досвід клієнта, у психолога-тренера оточуюча дійсність, майбутнє і уміння співіснувати у ньому з іншими. Також, тренінг у порівнянні з консультуванням є більш програмованим і структурованим.

За нашим переконанням, професійна підготовка, перш за все, повинна враховувати особливості спеціалізації, цілеспрямованої формувати у майбутнього психолога навички і уміння які стосуються обраної ним конкретної спеціалізації, з обов'язковим врахуванням його внутрішніх установок, ставлення до людей і оточуючої дійсності. І як відмічає Г. С. Абрамова [1], засвоєння професійних основ повинне передбачати включення предмету обраної професії у зміст «Я-концепції» особистості майбутнього психолога. При цьому, варіанти засвоєння професійних навичок будуть надзвичайно різноманітними, оскільки зберігаються індивідуальні відмінності кожної особистості, але принципові, ключові ознаки предмета професійної діяльності, які відрізняють одну спеціалізацію від іншої, повинні бути сформовані у майбутніх психологів-консультантів чи психологів-тренерів на відповідному кваліфікаційному рівні.

У сучасній вітчизняній психологічній практиці науково обґрунтованою є трирівнева система особистісно-професійної підготовки психологів у вищому навчальному закладі, що розроблена Н. В. Чепелевою. Загальна концепція запропонованих систем базується саме на понятті професійної компетентності психолога. Це поняття розглядається з позиції тріади «розуміння – інтерпретація - діалог», оскільки саме ці процеси виступають підґрунтям ефективної професійної діяльності практичного психолога, і саме сформованість їх у майбутнього фахівця робить теоретичні знання справді дієвими, забезпечує свідоме використання необхідних технік, а не бездумне маніпулювання засвоєними в процесі навчання професійними прийомами [14].

Поряд з цим, проведений нами теоретичний аналіз дозволяє засвідчити, що на сьогодні науковими дослідженнями накопичено достатню кількість матеріалу, яка доводить необхідність розробки індивідуальних технологій спрямованих на підготовку не «універсальних» психологів, а спеціалізовано - психологів-консультантів, соціальних психологів і психологів-тренерів.

Так у моделі професійної підготовки психолога-консультанта О. А. Бадхен виділив п'ять взаємопов'язаних циклів: 1) фаза активності – набуття досвіду; 2) обмін реакціями, спостереження – описання консультативного процесу; 3) обговорення стереотипів і динаміки – переробка; 4) формування принципів поведінки у реальному світі – узагальнення; 5) планування, застосування засвоєних знань – перенесення теорії на практику [8, с.148]. Він переконаний, що для професійної підготовки психологів-консультантів необхідно створювати принципово нові умови освіти, де нові технології дозволятимуть майбутньому консультанту отримувати практичний досвід,

оволодівати уміннями і навиками, спираючись на теоретичне засвоєння існуючих психологічних теорій та підходів.

Професійна підготовка психолога-консультанта обов'язково повинна враховувати ті факти, що кожна людина унікальна і неповторна в силу власної генетичної ідентичності та своєрідності розвитку життєвої ситуації; людина володіє можливістю свідомого чи не свідомого викривлення ситуації про самого себе, свої стани, потреби і результати діяльності; поведінка і діяльність людини полімотивовані і тому міра її змін залежить від дійсної зацікавленості в них; людина знаходиться у постійних змінах, розвитку, які відбуваються одночасно і у багатьох випадках поза контролем її свідомості [4].

В. Д. Менделевич вважав, що для психологічного консультування значущими є діагностичні та корекційні уміння і навички, зокрема, за допомогою діагностичного процесу виявляються норми і патології особистісного розвитку, а інформування клієнта про структуру його психічної діяльності та індивідуально-психологічні особливості, процес вироблення навичок психологічного захисту, аутотренінгу та інших способів нормалізації власного емоційного стану забезпечує корекційна функція [9, с.114].

Проведене нами у травні 2011р. опитування, у якому взяли участь близько 200 психологів-тренерів, засвідчило, що понад 70 % із них вважають що для психолога-тренера надзвичайно важливою є наявність і якість вищої освіти, 50% опитаних вважають що базовою освітою для психологів повинна бути педагогічна, оскільки гуманітарна спрямованість даної галузі передбачає розуміння основ особистісного розвитку та способів формування людини. Також на обов'язковій наявності вищої психологічної чи педагогічної освіти психолога-тренера у своїх працях наполягають такі вчені як Ю.М. Ємельянов та К. Л. Мілютіна.

Свого часу К. Рудестам професійну підготовку майбутнього психолога-тренера описав на чотирьох рівнях: 1) навчання теорії і майстерності; 2) практика під контролем в ролі керівника групи; 3) спостереження за професійними керівниками груп; 4) особиста участь в груповому процесі [12].

І. В. Вачков пропонує розпочинати процес навчання з комунікативного тренінгу, в ході якого студенти проробляють власні проблеми і паралельно засвоюють базові психологічні знання. На наступному етапі відбувається оволодіння теоретичними і практичними знаннями стосовно розробки, підготовки і проведення тренінгів. Третій етап передбачає обов'язкову участь майбутніх тренерів у різних за методологічною основою тренінгах з метою набуття досвіду та осмислення впливу психологічних тренінгових технологій на особистість. І лише на заключному, четвертому етапі, повинна бути робота студента в ролі ведучого групи у присутності супервізора [5]. Подібні етапи підготовки описані у роботах В. П. Захарова та Н. Ю. Хрящевої.

К. Фопель на перший план також висуває теоретичну підготовку психолога-тренера, зокрема оволодіння знаннями про групову динаміку, індивідуальну психодинаміку, засвоєння способів і механізмів досягнення специфічних цілей групи, а також набуття теоретичного досвіду через участь в різноманітних групах. На другому місці К. Фопель розмістив формування необхідних установок щодо успіху діяльності тренера, яка залежить від його специфічної внутрішньої позиції стосовно учасників групи, від рівня ерудованості тренера, наскільки тренер цікавиться учасниками більше, ніж будь-якими завданнями та вправами та від самопрезентованості, відкритості та автентичності. Третє місце у підготовці займає етап формування професійних уміннь по роботі як з групою в цілому, так і з окремими учасниками [13].

Висновки. Виходячи з наведених наукових позицій можна зробити висновок про те, що усі науковці передбачають по-перше, оволодіння майбутніми психологами базовими психологічними знаннями, по-друге, наявність практичної підготовки, спостереження за фаховим проведенням тренінгів, і по-третє, оволодіння спеціальними знаннями, пов'язаними з технологією реалізації складових тренінгу. Цікавим для нас є підхід К. Фопеля, який може бути реалізованим на третьому спеціалізованому етапі підготовки, коли студент повинен оволодіти не лише уміннями складання тренінгових програм та їх самостійним проведенням, а й володіти механізмами самопрезентації та ефективності власної професійної діяльності.

За нашим переконанням процес розвитку професійно значущих якостей майбутніх психологів-консультантів і психологів-тренерів передбачає застосування цілого комплексу психолого-педагогічних технологій, форм і методів спеціалізованої організації процесу вузівської підготовки фахівців. Вивчення нормативних дисциплін передбачає засвоєння теоретичного курсу і формування системи психологічних уявлень про предмет своєї майбутньої діяльності. Але формування практичних навичок взаємодії та професійно значущих якостей особистості майбутнього психолога-консультанта та психолога-тренера потребує застосування якісно нових технологій і методів навчання.

Стародавня мудрість говорить – «Скажи мені – і я забуду, покажи мені – і я, мабуть, запам'ятаю, зроби разом зі мною – і я зрозумію». Цеприслів'я, як ніяке інше вказує на прогалини нашої системи професійної психологічної освіти. Адже для сучасного процесу оволодіння знаннями майбутніми психологами у вищому навчальному педагогічному закладі зберігається затребуваність лише двох перших чинників – сказати і показати. І надзвичайно мало приділяється уваги детермінанті – «зроби зі мною». Тому, якщо оволодіння теоретичним курсом психологічних дисциплін може відбуватися на основі зовнішніх мотивацій та бажань відносно майбутньої

професії студента, то оволодіння професійно значущими якостями психолога-консультанта і психолога-тренера повинне відбуватися тільки при умові свідомого, відповідального, внутрішньо вмотивованого вибору, після співвіднесення власних особистісних можливостей майбутнього фахівця з професійними вимогами до спеціалізації, які висуваються до майбутнього психолога-консультанта чи психолога-тренера.

Резюме. У даній статті проводиться теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки психологів-консультантів та психологів-тренерів. Обґрунтовується необхідність розробки нових технологій підготовки психолога-консультанта та психолога-тренера у відповідності до професійних особливостей спеціалізації.

Ключові слова: психолог-консультант, психолог-тренер, особистісні якості, професійні якості, технології, професійні навички.

Резюме. Вданной статье проводится теоретический анализ проблемы профессиональной подготовки психологов-консультантов и психологов-тренеров. Обосновывается необходимость разработки новых технологий подготовки психолога-консультанта и психолога-тренера в соответствии с профессиональными особенностями специализаций. **Ключевые слова:** психолог-консультант, психолог-тренер, личностные качества, профессиональные качества, технологи, профессиональные навыки.

Література:

1. Абрамова Г. С. Практическая психология: учеб. [для студ. высш.учеб.завед.] / Г. С.Абрамова. – М.: Академический проект; Триста, 2005. – 496с.
2. Берулава Г. А. Методологические основы деятельности практического психолога: учебное пособие / Г. А. Берулава. – М.: Высшая школа, 2003. – 64с.
3. Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості сучасної молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О. Ф. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. - №4. - С.8–11.
4. Васильківська С. В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256с.
5. Вачков В. И. Подготовка ведущих тренинговых групп. Основы технологии группового тренинга. Учеб. пособие. - М: Издательство "Ось-89", 1999. – 176с.
6. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Юрий Емельянов. – Л.: Изд-во Лен. ун-та. – 1985. – 168с.
7. Макшанов С. И. Психология тренинга: Теория. Методология. Практика: Монография. – СПб.: Образование, 1997. – 238с.
8. Мастерство психологического консультирования. / Под ред. А. А. Бадхена, А. М. Родиной. – СПб.: Речь, 2007. – 240с.
9. Психологическое консультирование: Справочник практического психолога / Сост. С. Л. Соловьева. – М.: АСТ: Полиграфиздат; СПб.: Сова, 2010. – 640с.
10. Петрушин С. В. Мастерская психологического консультирования. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.coob.ru
11. Профессиональная пригодность: субъектно-деятельностный подход. / Под ред. В. А. Бодрова. – М.: Изд-во «Инс. психол. РАН», 2004. – 390с.
12. Рудестам К. Групповая психотерапия. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 384с.
13. Фопель К. Психологические принципы обучения взрослых. Проведение воркшопов: семинаров, мастер-классов. Пер. с нем. – М.: Генезис, 2010. – 360с.
14. Чепелева Н. В. Особистісна підготовка практикуючого психолога // Основи практичної психології: навч. посіб. / наук. ред. В. Г. Панка. – К.: Либідь, 1999. – С.242 – 249.

© 2012

А. Генега (м. Хмельницький)

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ЕМПАТІЇ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ПСИХОЛОГА-ПРАКТИКА

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку психологічної науки, зокрема зростання популярності практичної психології та розширення сфери її застосування, особливо актуально постає проблема професійного становлення психологів-практиків. У сучасній психологічній літературі наголошується на постійному особистісному та професійному зростанні практичних психологів; необхідності оволодіння ними сучасними методами психокорекційної допомоги; важливості формування їх професійно значущих якостей. Зокрема, науковцями проведено цілий ряд досліджень з проблеми професійного становлення психологів-практиків, серед